

— Καὶ ἄλλο τι;

Ἦ Τεγλέφ ἐκυψε πρὸς τὰ πρόσω καὶ ἔδῃξε τὰ χεῖλη του. Κατὰ τὰ φαινόμενα ἐδυσκολεύετο νὰ μοῖ το εἶπῃ . . .

— Κάποιος μ' ἐφώναξε! εἶπεν ἡμιφώνως καὶ ἀπεστρεψε τὸ πρόσωπον.

— Κάποιος σ' ἐφώναξε; καὶ ποῖος λοιπὸν σ' ἐφώναξε;

— Μία . . .

Ἦ Τεγλέφ ἐβλεπε πάντοτε εἰς τὰ πλάγια.

— Ὅν τι, τὸ ὅποιον ἄχρι τοῦδε ἐνόμιζον νεκρὸν χωρὶς νὰ τὸ εἰξέωρῃ μετὰ βεβαιότητος, ἀλλὰ τώρα εἶμαι περὶ τούτου πεπεισμένος.

— Σοὶ ὀρκίζομαι, Ἥλια, ἐφώνησα, ὅλα αὐτὰ τὰ πλάττει ἡ φαντασία σου!

— Ἡ φαντασία! θέλεις νὰ πεισθῇς περὶ τούτου;

— Εὐχαρίστως.

— Πολὺ καλὰ, ἀκολουθεῖ μοι λοιπὸν.

VIII.

Ἦ ἐνεδύθην ταχέως καὶ ἐξῆλθον μετὰ τοῦ Τεγλέφ. Ἀπέναντι τῆς καλύβης εἰς τὴν ἄλλην πλευρὰν τῆς ὁδοῦ οὐδεμία ἔκειτο οἰκία, ἀλλ' ἐξετείνετο χαμηλὸς τις φραγμὸς ἐνι-αχοῦ κατεστραμμένος, ὅπισθεν τοῦ ὁποίου στενὴ τις λόχη κατωφερῶς κατήρχετο μέχρι τῆς πεδιάδος. Ἀπαντα τ' ἀντικείμενα ἐκαλύπτοντο εἰσέτι ὑπὸ τῆς ὀμίχλης καὶ εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι βημάτων οὐδὲν σχεδὸν ἠδύνατό τις νὰ διακρίνῃ. Ὑπερέβην τὸν φραγμὸν καὶ ἔστημην.

— Ἐδῶ εἶνε, εἶπε καὶ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν πρὸς τὸ στῆθος, μείνε ἥσυχος, μὴ λέγῃς καμμίαν λέξιν καὶ ἀκουσε!

Ἦκουον ὅπως καὶ αὐτὸς μετὰ προσοχῆς, ἀλλ' ἐκτὸς τοῦ συνήθους καὶ μόλις ἀκουσμένου ψιθύρου, ὃν δυνάμεθα ν' ἀποκαλέσωμεν ἀναπνοὴν τῆς νυκτός, οὐδὲν ἠδύναμην ν' ἀκούσω. Ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἀτενίζοντες ἀλλήλους, ἰστάμεθα ἐκεῖ ἀκίνητοι ἐπὶ τινὰς στιγμὰς καὶ ἡτοιαζόμεθα ἤδη νὰ προχωρήσωμεν . . .

— Ἥλια! ἐψιθύρισεν ἐλαφρὰ φωνὴ προσερχομένη ἐκ τῶν ὀπισθεν τοῦ φράκτου.

Ἦτένισα τὸν Τεγλέφ, ἀλλ' αὐτὸς ἐφάνη ὅτι οὐδὲν ἤκουσε καὶ εἶχεν εἰσέτι τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην.

— Ἥλια! . . . ἀλλὰ Ἥλια! ἤκούσθη ἀπαξ ἔτι καὶ εὐκρινέστερον καὶ θερμότερον, ἠδύνατό τις δὲ νὰ διακρίνῃ ὅτι ἦτο μάλιστα καὶ γυναικεῖα φωνή.

Ἀμφότεροι κατεπλάγημεν καὶ ἡτενίσαμεν ἀλλήλους.

— Λοιπὸν; εἶπεν ἐλαφρῶς ὁ Τεγλέφ, ἀμφιβάλλεις ἀκόμη;

Ἀπαθῶς ἀπήντησα καὶ ἐγὼ μὲ τὸν αὐτὸν τόνον. — „Αὐτὸ δὲν ἀποδεικνύει ἀκόμη τίποτε, πρέπει πρῶτον νὰ ἴδωμεν, μήπως εἶναι τις ἐκεῖ. Ἴσως . . .

Ἐπῆδησα ὑπὲρ τὸν φραγμὸν καὶ διηυδύνθην πρὸς τὸ

μέρος ὁπόθεν κατὰ τὸ φαινόμενον προήρχετο ἡ φωνή. Ἦσθάνθην τὸ μαλακὸν ἔδαφος ὑπενδίδον ὑπὸ τοὺς πόδας μου· μακρὰ σειρὰ πασσάλων ἐχάανετο εἰς τὴν ὀμίχλην. Εὐρισκόμενη ἐντὸς κήπου. Ἀλλ' οὔτε περὶ ἐμέ, οὔτε πρὸ ἐμοῦ ἐκινεῖτό τι. Τὸ πᾶν ἐφαίνετο παραδεδομένον εἰς ναρκώδη ὕπνον. Προὐχώρησα ἀκόμη βήματά τινα.

— Ποῖος εἶνε; ἤρχισα νὰ φωνάζω μεγαλοφώνως ὅπως καὶ ὁ Τεγλέφ.

— Πρρρ! . . . καταπλαγείσα ὄρτυξ ἀπέπτη πρὸ ἐμοῦ καὶ ὡς σφαῖρα διήλασε τὸ παχὺ νέφος. Ἀκουσίως κατετρόμαξα . . . τί βλακεία!

Εἶδον ὀπίσω τὸν Τεγλέφ ἰστάμενον εἰς τὸ αὐτὸ μέρος, ἔνθα εἶχον τὸν ἀφήσει. Διηυδύνθην πάλιν πρὸς αὐτόν.

— Ὅσον καὶ ἂν φωνάζῃς δὲν ὠφελεῖ, εἶπε, τὴν φωνὴν ταύτην τὴν ἀκούομεν . . . τὴν ἀκουα μακρόθεν.

Ἦτριψε τὸ πρόσωπον διὰ τῆς χειρὸς καὶ ἐπορεύθη βραδέως διὰ τῆς ὁδοῦ πρὸς τὴν καλύβην. Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἤθελον νὰ ὑποχωρήσω τόσοι ταχέως — καὶ μετέβην πάλιν εἰς τὸν κήπον. Ὅτι πράγματι κάποιος ἐφώνησε τρίς τὸ ὄνομα „Ἥλια“, περὶ τούτου οὐδεὶς δισταγμὸς ὑπῆρχεν, ἐπίσης βέβαιον ἦτον ὅτι ἡ φωνὴ αὕτη εἶχε τι τὸ θρηνηῶδες καὶ μυστηριώδες, ἀλλὰ τίς οἶδε, ἴσως ὅλα ταῦτα ἦσαν μόνον ἀνεξήγητα, ἴσως ὅλα ταῦτα ἐξηγοῦντο τόσοι εὐκόλως καὶ φυσικῶς, ὅπως καὶ ὁ ἦχος, δι' οὗ ἐξηρέθισα τὸν Τεγλέφ.

Ἦπορεύθην κατὰ μῆκος τοῦ φράκτου ἐνίοτε μόνον ἰστάμενος καὶ βλέπων περὶ ἐμαυτόν. Οὐ μακρὰν τῆς καλύβης ἡμῶν καὶ ἀμέσως παρὰ τὸν φράκτην ὑπῆρχε γηραιὰ ἱτέα μὲ πυκνὸν φύλλωμα καὶ ἐφαίνετο ὡς μεγάλη μέλαινα κηλὶς ἐντὸς τῆς λευκῆς ταύτης ὀμίχλης, ἥτις ἀποθαμβεῖ περισσότερο καὶ μᾶλλον κωλύει τὴν ὄρασιν ἢ τὸ σκότος τῆς νυκτός. Αἰφνης ἐνόμισα ὅτι εἶδον ὄγκον τινὰ ἀρκετοῦ μεγέθους καὶ ἐμψυχον παρὰ τὴν ἱτέαν. Ἐδραμον πρὸς αὐτὸν κράζων: Στάσου, ποῖος εἶσαι;

Ἦκουσα ἐλαφρὰ βήματα ὡς τὰ τοῦ λαγωῦ, καὶ μία ἀλλόκοτος μορφή, — δὲν ἠδυνάμην νὰ διακρίνω ἂν ἦτον ἀνὴρ ἢ γυνή — παρῆλθε ταχέως πρὸ ἐμοῦ.

Ἦθέλησα νὰ συλλάβω αὐτήν, ἀλλὰ δὲν ἐπρόφθασα, προσέκοψα, ἔπεσα καὶ κατεπλήγωσα τὸ πρόσωπόν μου διὰ τινος κνίδης.

Ὅτε στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, ἤθελον πάλιν νὰ ἐγερθῶ, ἡσθάνθην σκληρόν τι σῶμα ὑπὸ τὴν χεῖρά μου· ἦτον ὀξὺ χαλκοῦν κτένιον προσδεδεμένον εἰς σχοινίον, καθ' ὃν τρόπον φέρουσιν αὐτὰ εἰς τὴν ζώνην των οἱ χωρικοὶ τῆς Ῥωσσίας.

Αἱ λοιπαὶ ἀναζητήσεις μου ἦσαν ἄνευ ἀποτελέσματος καὶ μὲ τὸ κτένιον εἰς τὴν χεῖρα καὶ καίουσαν παρειὰν ἐπέστρεψα εἰς τὴν καλύβην. (ἔπεται συνέχεια).

ΣΚΕΨΕΙΣ ΦΡΟΝΙΜΟΥ ΜΗΤΡΟΣ.

ΕΙΜΑΙ ΕΥΤΥΧΗΣ.

Οὐχὶ σπανίως βεβαίως ἀκούει τις νὰ λέγωσι περὶ τοῦ δεινὸς ἢ δεινὸς ἀνθρώπου, — „αὐτὸς ἔχει τύχην,“ ἀλλὰ σπανιώτερον ἤκουσε νὰ λέγωσι περὶ οἰουδήτινος „αὐτὸς εἶνε εὐτυχής“ καὶ σπανιώτατα θὰ δυνηθῇ ποτὲ τις — κατὰ τὴν ἥρεμον πορείαν τοῦ καθημερινοῦ βίου — νὰ εἰπῇ περὶ ἑαυτοῦ „εἶμαι εὐτυχής.“

Καὶ ὅμως ἐγὼ ἡ φρόνιμος μήτηρ, φίλοι μου ἀναγνώσται τῆς „Κλειῶς,“ τολμῶ νὰ ἐκφέρω τὴν τολμηράν ταύτην φράσιν, τὴν ὁποῖαν δὲν πιστεύω νὰ εὕρῃτε τόσοι τολμηράν, ἀφ' οὗ ἐξηγήσω εἰς ὑμᾶς τοὺς λόγους, οἵτινες μὲ παρικήμυσαν εἰς τὸ τόλμημα τοῦτο Καθ' ὅλον μου τὸν βίον οὐδένα ἀνθρώπον συνήντησα, μεθ' οὗ θὰ μοι ἐπύρχετο ἡ ὀρεξίς καὶ ἡ ἐπιθυμία ν' ἀνταλλάξω τὴν θέσιν μου· δὲν ση-

μαίνει λοιπόν τοῦτο, ὅτι εἶμαι τόσον εὐτυχής, ὅσον δύναται τις ποτε νὰ εὐχηθῇ καὶ νὰ ἐπιθυμήσῃ ὑπὸ τὰς παρούσας σχέσεις τοῦ ἐπὶ γῆς βίου ἡμῶν; Ἀναμφιβόλως πιστεύετε, ὅτι ἐσχάτως θὰ ἐκέρδησα εἰς τὸ λαχεῖον τὸν μέγαν ἀριθμόν, ἢ ὅτι εἶμαι νεαρὰ σύζυγος εἰς τὰς πρώτας ἐβδομάδας τοῦ ζυγοῦ τοῦ ὑμεναίου ἀκόμη εὐρισκομένη. Καὶ ἐν τούτοις ἀπατάσθε ὁλοσχερῶς. Μάλιστα οὐδὲ καὶ αὐτὸ τὸ συνηθέστατον εἶδος τῆς ἐπὶ τῆς γῆς εὐτυχίας ἔχω πλέον, δηλαδή τὸ νὰ ἀγωνίζωμαι καὶ νὰ προσπαθῶ νὰ ἐπιτύχω τοιούτους σκοποὺς· δὲν ζητῶ οὐδὲ ποθῶ πλέον εὐτυχίαν τινά, διότι ἔχω αὐτὴν ἀσφαλῆ καὶ βεβαίαν εἰς χεῖράς μου, ἐπεὶ οὐδὲν δὲ πλέον ὅτι ἀνεκὰθεν αὐτὴ εἰς χεῖράς μου ἦτο καὶ ἀπ' ἐμοῦ ἐξηρτᾶτο.

Ἡ εὐτυχία μου αὕτη, τὸν πλοῦτον τῆς ὁποίας ἤθελον νὰ διαμοιράσω καὶ νὰ εὐχαριστήσω ὅλους τοὺς δυσχερεστέρους, δὲν εἶνε τυχαία τις εὐτυχία τοῦ πεπρωμένου, οὐδὲ εὐνοϊκὴ τις σύμπτωσις ἐξωτερικῶν περιστάσεων, ἀλλ' εἶνε ἀπλῶς μία ἰδιότης, δι' ἣς διεπαιδαγωγήθην, ἣν ἐξέμαθον καὶ ἡ ὁποία εἶνε τόσον συμφυῆς μετ' ἐμοῦ, ὅσον καὶ ἡ πρὸς τὴν ἀληθείαν ἀγάπη ἢ ἄλλη τις οἰαδήποτε ἐκ τῶν συνηθῶν καὶ ἐμφύτων τῆς ψυχῆς ἡμῶν ἰδιοτήτων. Ἡ μήτηρ μου ἐκ μικρᾶς ἡλικίας μ' ἐσυνείθισε νὰ ἦμαι εὐτυχής — καὶ δι' αὐτὸ εἶμαι τοιαύτη.

Οὐδέποτε βεβαίως θ' ἀρνηθῶ ὅτι ἔσχον κ' ἐγὼ κατὰ τὸν βίον μου ἡμέρας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν θλιβερώταται μέχρις ἀπελπισίας, ἀλλὰ, καθ' ὅς ἤμην ἀπαρηγόρητος, ἀλλὰ δυστυχής οὐδέποτε τῇ ἀληθείᾳ ὑπῆρξα, νομίζω δὲ σχεδὸν ὅτι ὅσον δύναμαι νὰ ψευσθῶ καὶ νὰ κλέψω, τόσον δύναμαι νὰ αἰσθανθῶ ὅτι εἶμαι δυστυχής.

Πρὸ δέκα ἐτῶν ἀκόμη τοῦτο δὲν ἦτο δι' ἐμὲ δύσκολον πρᾶγμα, διότι ὁ οὐρανὸς εἶχε μοι δωρήσει ἐν ἀφθονίᾳ πάντα ὅσα ἀπαιτεῖ ἡ καρδίᾳ γυναικός, ὅπως ὀνομασθῇ „εὐτυχής“.

Μετὰ βαρυαλγοῦσης καρδίας ἀναπολῶ εἰς τὴν μνήμην μου τὰς ἡμέρας ἐκείνας, καθ' ὅς παρὰ τὸ πλευρὸν τοῦ συζύγου μου ἐώρταζον τὰς διαφόρους ἐπισήμους ἡμέρας καὶ ἐβλέπον τὴν ἀποθέωσιν μου δι' ὁμάδος ζωερῶν καὶ ἀγγελομόρφων πλασμάτων, τὰ ὁποῖα ἦσαν τέκνα μου.

Ἦδη παρῆλθον τὰ δέκα ταῦτα ἔτη, κατὰ τὸ διάστημα δὲ τοῦτο βραδέως μὲν, ἀλλ' ἀσπλάγχχνως μοῦ ἀφῆρσεν ἡ μοῖρα τὸ πλεῖστον ἐκείνου, ὅπερ τότε ἀπεκάλουν εὐτυχίαν μου. Εἰς τὸν τάφον ἀναπαύεται ἤδη ὁ πιστὸς τοῦ βίου μου σύντροφος, εἰς ξένας χεῖρας εὐρίσκεται ἤδη ἡ ἐστία ἡμῶν, καὶ τὰ παιδιὰ, τὰ ὁποῖα ἐν αὐτῇ ἐγεννήθησαν καὶ ἀνετρέφησαν, εἶνε ἤδη διεσκορπισμένα εἰς ὅλον τὸν κόσμον. Ἐμείνα μόνη, μόνη μετὰ τοῦ νεωτάτου τέκνου μου, ὅλος δὲ ὁ βίος μου κατὰ τὰ τελευταῖα ταῦτα ἔτη συνίσταται εἰς φροντίδας, ἀνάγκας, θλίψεις καὶ διαψευθεύσας ἐλπίδας. Ἀλλὰ — θαυμάσιον ἀληθῶς! ὁ αὐτὸς πάντοτε ἥλιος λαμπρῶς φωτίζει τὸν δρόμον μου, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἡλαττώθη ἡ λάμψις τοῦ δι' ὅλων αὐτῶν τῶν νεφῶν καὶ τῶν καταιγίδων, αἵτινες παρῆλθον ὑπ' αὐτόν, καὶ ἀκόμη δὲν εὐρέθη ἄνθρωπος ἐπὶ τῆς γῆς, μεθ' οὗ ἤθελον ποθῆσαι ν' ἀνταλλάξω τὴν τύχην μου· πάντοτε ἀκόμη ἐξακολουθῶ καθ' ἐκάστην ἐσπέραν νὰ εὐχαριστῶ τῷ Θεῷ διὰ τὰ τσαῦτα ἀγαθὰ, ὅπερ μοι δωρεῖται, οὕτω δὲ βαθμυδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀπέκτησα τὴν πεποίθησιν, ὅτι πράγματι ἡ ἀληθὴς καὶ εἰς ἐμὲ ἀρχῆθεν ἀνήκουσα „εὐτυχία“ δὲν ἦτον ἐκείνη, τὴν ὁποίαν ἀπώλεσα, ὅσον καὶ ἂν αὕτη μοι ἦτο προσφιλέ. Ἀληθῶς ἡ „εὐτυχία“ αὕτη εἶνέ τι, τὸ ὅποιον ἐν γένει δὲν δύναμεθα ν' ἀπώλῃσωμεν, δὲν εἶνέ τι ἐξωτερικόν, ἀλλὰ ἐσωτερικὴ τις ἰδιότης τῆς ἡμετέρας ψυχῆς, ἀναπτυσσομένη ἐκ

τῶν εἰς ἕκαστον ἐξ ἡμῶν ἐμφύτων τάσεων καὶ διαθέσεων. Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο ἐννοῶ τὴν ἰδιότητα ἐκείνην, ἅνευ τῆς ὁποίας οὐδεὶς σχεδὸν ἄνθρωπος γεννᾶται εἰς τὸν κόσμον, τὴν κλίσιν δηλαδή πρὸς τὴν φαειρότητα καὶ εὐθυμίαν.

Πρῶτος ὅρος πρὸς εὐτυχίαν εἶνε — καὶ ἐνταῦθα ἐπαναλαμβάνω τι πολλὰκις λεχθὲν — ἡ αὐτάρκεια. Ἡ μήτηρ μας ἐγνώριζεν ἄριστα πῶς ἔπρεπε νὰ καλλιεργήσῃ εἰς ἡμᾶς τὰ παιδιὰ τὴν αὐτάρκειαν ταύτην. Διὰ νὰ καταπνίξῃ πᾶν γεννώμενον εἰς ἡμᾶς αἰσθημα φθόνου, δὲν μετεχειρίζετο τὸ χυδαῖον μέσον τοῦ νὰ ἐλαττώσῃ τὰ πλεονεκτήματα τῶν ἄλλων, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐφείλκε τὴν προσοχὴν ἡμῶν ἐπ' αὐτῶν καὶ ἔλεγε π. χ. — „Κύτταξε πόσον τεχνικὰ ρίχνει ἡ ἐξαδέλφη σου τὸ βεργί „ἡ“ τί νόστιμη κοῦκλα ἔχει ἐκεῖνο „κεῖ“ τὸ κορίτσι!“ τοιοῦτοτρόπως δὲ ἐχαίρομεν διὰ τὰ πλεονεκτήματα καὶ ὠραῖα ἀθύρματα τῶν ἄλλων, χωρὶς νὰ ἔχωμεν εἰς τὸν νοῦν μας κακὴν τινα ἰδέαν. Ὅσάκις δὲ τις ἐξ ἡμῶν ἔλεγεν, „ἡ κοῦκλά μου δὲν εἶνε τόσο καλὴ, ὥς ἐκείνη“, ἡ μήτηρ ἔλεγεν ἡσύχως „ἴσως αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι ᾔνε εὐπωρότεροι ἡμῶν“ καὶ προσέθετε, „δὲν εἶνε καλὰ, παιδιὰ μου, ποῦ εἶνε τόσο πολὺ πλούσιοι; Βλέπει κανεὶς τόσον ὠραῖα πράγματα καὶ καθ' ἡμέραν χαίρει. Καὶ οἱ πτωχοὶ ἔσθ' ἔμπορουν νὰ κερδήσουν πολλὰ, ὅταν οἱ πλούσιοι παραγγέλλουν εἰς αὐτοὺς τόσον ἀκριβὰ πράγματα . . .“

Ὅπως ἀνεπαίσθητως ἐνεθυμούμεθα τότε καὶ τοὺς πτωχοὺς ἐκείνους, οἱ ὁποῖοι πολὺ ὀλιγώτερα ἡμῶν εἶχον, ἀποτελεσμα δὲ τοῦ διαλόγου τούτου πάντοτε ἦτον αὐτόματον αἰσθημα εὐγνωμοσύνης δι' ὅτι ἡμεῖς εἴχομεν· ὁσάκις δὲ ἤθελε νὰ καταστήσῃ ἡμῖν φαγητόν τι νόστιμον, ἡ μήτηρ διηγείτο, ὡς ἐκ συμπτώσεως, περὶ τινος λιμοῦ εἰς τινα γωνίαν τῆς γῆς, ὅπου οἱ ἄνθρωποι ἠναγκάσθησαν νὰ τρώωσι χόρτα καὶ χλόην. Πόσον λαμπρὸν μᾶς ἐφαίνετο κατόπιν τὸ πρότερον περιφρονηθὲν φαγητόν!

Οὐδὲν ἀπολύτως παράπονον περὶ τινος οἰουδήποτε πρᾶγματος ἠγείρετό ποτε ἐν τῇ οἰκίᾳ, διότι ἀφ' οὗ οὐδέποτε ἠκούομεν τοιοῦτό τι ἐκ μέρους τῶν γονέων, καθῆκον ἡμῶν ἦτο καὶ ἡμεῖς νὰ μὴ παραπονώμεθα. Ὅσάκις ἐπῆρχετο ἀτυχία τις, ὑπεφέρομεν αὐτὴν ἅπαντες ἐν σιγῇ μεθ' ὑπομονῆς καὶ ἀνδρείας, χωρὶς νὰ ἐκφέρωνται καὶ ἐξοδεύωνται εἰς αὐτὴν πολλοὶ καὶ ἀνωφελεῖς λόγοι· ὁσάκις δὲ παρίστατο καὶ ἡ ἐλαχίστη ἀφορμὴ πρὸς χαράν, ἀπλήστως ἐδραττόμεθα αὐτῆς· οὐδὲ τὸ ἀφανέστατον ἄνθος, τὸ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ἡμῶν εὐρισκόμενον, κατεφρονοῦμεν.

Ἐν τοιαύτῃ λοιπόν σχολῇ, σχολῇ ὄντως μητρικῇ, ἐδιδάχθη τὴν τέχνην νὰ ἦμαι εὐτυχής, οὕτω δὲ ἀδιάσειστος ἀληθὴς εἶνε δι' ἐμὲ ὅτι „ἡ αὐτάρκεια εἶνε ὁ πρῶτος ὅρος πρὸς εὐτυχίαν“. Ὁ θεμελιώδης ὁμῶς οὗτος ὅρος πρέπει καὶ νὰ αὐξάνηται εἰς θερμὸν αἰσθημα εὐγνωμοσύνης δι' ὅλα ὅσα μᾶς περιβάλλουσι. Δὲν ἤθελον ἐπιθυμῆσαι πλέον νὰ ζῶ, ἐὰν ἐπαύον ποτε νὰ συναισθανώμαι τὴν ἀνάγκην, ὅπως ἐκφράσω ἐν „δόξᾳ σοι ὁ Θεός“. Καὶ τὸν δεῦτερον τοῦτον ὅρον πρὸς εὐτυχίαν καὶ εἰρήνην, τὴν εὐγνωμοσύνην, ἐμάθομεν ἐκ βρεφικῆς ἡλικίας.

Καθ' ἐκάστην ἐσπέραν προσήρχετο ἡ προσφιλές ἡμῶν μήτηρ παρὰ τὰς κλῖνας μας, ὅπως μεθ' ἡμῶν προσευχθῇ καὶ πάντοτε ἤρχιζε τὴν προσευχὴν διὰ τινος πρὸς τὸν Θεὸν εὐχαριστίας καὶ ἔπειτα συνέδεε πρὸς ταύτην ὅλα τὰ χαρμόσυνα καὶ λυπηρὰ τῆς ἡμέρας συμβάντα. Ὑποχαιροῦμεν τὸν Θεὸν διὰ τὴν φωτεινὴν λάμψιν τοῦ ἡλίου καὶ διὰ τὴν γόνιμον βροχὴν, ὑποχαιροῦμεν αὐτὸν διὰ τὴν διατήρησιν τῆς ὑγιείας ἡμῶν ἢ διὰ τὴν ἀνάρρωσιν ἀπὸ ἀσθενείας, ἣν ἐπά-

σχομεν, ηὐχαριστοῦμεν αὐτὸν δι' ἐκάστην φαιδρὰν ὥραν τῆς ἡμέρας καὶ διὰ τὴν βοήθειαν αὐτοῦ κατὰ τὰς θλιβεράς — ἢ προσευχὴ ἡμῶν ἦτον ἀδιάκοπος εὐχαριστία καὶ οὕτως ἀπεκοιμώμεθα πλήρεις αἰσθημάτων εὐγνώμονος αὐταρκειᾶς. Βραδύτερον πολλὰ βεβαίως μετέβαλεν ὁ βίος μου ἐκ τῆς ἀφελοῦς ἐκείνης παιδικῆς πίστεώς μου, ἐν τῇ ὅμως ἐξ ὅλων ἐκείνων μοι ἀπέμεινε, τὸ ἐκ θερμῆς καρδίας ἀπορρέον „Εὐχαριστῶ Σοι, ὦ Θεέ“.

Διὰ τί ὅμως εἰς τοσούτους ἀνθρώπους εἶνε ἀληθὲς βάλ-

ἴδου ἔχετε τώρα δύο στερεὰς βάσεις, ἐφ' ὧν ἐποικοδομεῖται ἡ εὐτυχία μου, τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην. Ἡ τρίτη, ἡ ὁποία εἶνε ἡ θερμὴ καὶ ἀκραφνῆς *φιλανθρωπία*, ἔρχεται ἀφ' ἐαυτῆς, διότι ὁ ἔχων εἰς τὴν καρδίαν του τὴν αὐτάρκειαν καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην δὲν δύναται τὴν εὐτυχίαν ταύτην ἰδιοτελῶς νὰ κρατήσῃ μόνον δι' ἐαυτόν· αἰσθάνεται ζωηρῶς τὴν ἀνάγκην νὰ διανείμῃ αὐτὴν εἰς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅσους ἔχει περὶ ἐαυτόν. Δι' αὐτὸν ἕκαστος δυσηρεστημένος δὲν δύναται παρὰ νὰ ἐπιφέρῃ ταραχὴν εἰς

Τεσσαρακοντούτις.

Ογδοηκοντούτις.

Εἰκοσαίτις.

Ἐξηκοντούτις.

NINON ΔΕ ΛΑΝΚΛΩ.

Κατὰ τὰς τέσσαρας αὐτῆς ἡλικίας.

ρος ἡ εὐγνωμοσύνη; Οἱ ἄφρονες οὗτοι προτιμῶσι πᾶσαν στέρησιν νὰ ὑποστώσι, παρὰ νὰ ᾔνῃ οφειλέται εὐγνωμοσύνης πρὸς τινά, ἐξαιτούμενοι ξένην βοήθειαν.

„Τὸ δίδειν εἶνε μακαριώτερον τοῦ λαμβάνειν“, ὅστις ὅμως θέλει νὰ αἰσθανθῇ τελείαν τὴν ἡδονὴν τοῦ δίδειν, πρέπει νὰ γινώσκῃ καὶ πῶς νὰ λαμβάνῃ εὐγνωμόνως. Ὅταν σὺ αὐτὸς θεωρῇς τὴν εὐγνωμοσύνην τοιοῦτον βάρος, πῶς θέλεις νὰ ἐπιβάλλῃς διὰ τινος δωρεᾶς εἰς ἄλλους τὸ βάρος τοῦτο; ὦ, ἀναμφιβόλως, ὅστις δὲν γνωρίζει τὴν εὐγνωμοσύνην, ἀγνοεῖ ἐπίσης καὶ τὴν εὐδαιμονίαν τοῦ δίδειν. Ἡ εὐγνωμοσύνη εἶνε ἐν τῶν λαμπροτέρων αἰσθημάτων τῆς καρδίας ἡμῶν, πτωχὸν δέ, πτωχότατον θεωρῶ τὸν ἀνθρώπον ἐκείνον, ὅστις οὔτε θεὸν οὔτε ἀνθρώπους εὐχαριστεῖ.

τὴν ἀρμονικὴν τάξιν τοῦ κόσμου, καὶ διὰ τοῦτο πάσῃ δυνάμει ἀγωνίζεται ν' ἀποτρέψῃ τὴν ταραχὴν ταύτην καὶ νὰ ἐξαπλώσῃ εὐτυχίαν καὶ χαρὰν πανταχοῦ, ὅπου ἂν ᾔθελεν εἰσθαι αὐτῷ δυνατόν. Ὅσος εἶνε ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ἐπὶ τῆς γῆς ταύτης ζῶσιν, ἄλλος τόσος εἶνε καὶ ὁ ἀριθμὸς ἐκείνου, ὅπερ οἱ ἀνθρωποι οὗτοι ἀποκαλοῦσιν εὐτυχίαν των. Καὶ διὰ τὸν μὲν εἶνε ἱκανοποιηθεῖσα φιλοδοξία, διὰ τὸν δὲ ἀπολαύσεις τῶν αἰσθήσεων, διὰ τὸν τρίτον γνώσεις κτλ. Ἐκαστος ὁμιλεῖ κυρίως μόνον περὶ τῆς *ἰδίας* του εὐτυχίας, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἐγὼ τοῦτο μόνον δύναμαι νὰ εἶπω, ἡ εὐτυχία μου συνίσταται . . εἰς τὴν αὐτάρκειαν, τὴν εὐγνωμοσύνην καὶ τὴν *φιλανθρωπίαν*.